

QUICK SCAN BESCHERMDE NATUUR

Actualisatie natuurwaarden “de Hoef”, Cromvoirt

Toetsing aan de Flora- en faunawet en de
Natuurbeschermingswet 1998

Drs V. de Jong

In opdracht van: Gubbels bv.

Maart 2013

Colofon

© 2011 Natuurbalans - Limes Divergens BV

Tekst en samenstelling: Drs V. de Jong
Eindverantwoordelijke: Drs R. Krekels

In opdracht van: Gubbels bv.

Wijze van citeren: Drs V. de Jong, 2012. Quick scan beschermde natuur. Toetsing aan de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

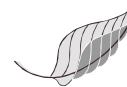
Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Natuurbalans-Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De opdrachtgever vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING	5
2	BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP.....	8
3	ONDERZOEKSMETHODE	9
3.1	Om welke soorten gaat het.....	9
3.2	Inventarisatie beschermde soorten	9
3.3	Toetsing aan de Flora- en faunawet.....	10
4	TOETSING FLORA- EN FAUNAWET	11
4.1	Vaatplanten.....	11
4.2	Vleermuizen	11
4.3	Overige zoogdieren	12
4.4	Broedvogels.....	12
4.5	Reptielen	13
4.6	Amfibieën	14
4.7	Vissen	14
4.8	Ongewervelden	14
5	CONCLUSIE	16
5.1	Consequenties Flora- en faunawet	16
5.2	Mitigerende maatregelen	16
6	LITERATUUR.....	17
BIJLAGE 1	INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET	18
BIJLAGE 2	BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET.....	25
BIJLAGE 3	PROTOCOLLEN	27

1 INLEIDING

Achtergrond

Het ingreepgebied “de Hoef”, nabij de woonkern van Cromvoirt is in 2005 middels een flora- en faunawet onderzoek onderzocht op het voorkomen van beschermde flora en fauna. Het gebied ligt ingeklemd tussen het Drongelens kanaal aan de noordzijde en de Nieuwkuijkseweg aan de zuidzijde. Het grondgebruik in 2005 bestond uit een bedrijventerrein met daar omheen enkele graslanden en ruigtevegetaties. In 2005 is er geen beschermde flora en fauna aangetroffen. Wel maakt het gebied onderdeel uit van dassenleefgebied.

In januari van 2012 dient het flora- en faunawet onderzoek uit 2005 geactualiseerd te worden. De actualisatie heeft alleen betrekking op het gebied “de Hoef”. In 2005 zijn ook terreindelen ten zuiden van de Nieuwkuijkseweg geïnventariseerd. De actualisatie wordt uitgevoerd door middel van een quickscan.

Aanleiding

Realisatie van ruimtelijke ingrepen kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving, waarbij de volgende twee wetten van belang zijn:

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg Ffw), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten¹ vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75 (zie bijlage 1 voor een inleiding op de Ffw).
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg Nbw), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien het voorgenomen project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbw noodzakelijk.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie of binnen de invloedssfeer ervan. Aan de hand daarvan dient de voorgenomen ingreep getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffw.

Aangezien er geen Natura 2000-gebieden aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de ingreep, is er geen noodzaak voor toetsing aan de Nbw. Deze wetgeving komt in voorliggende rapportage verder niet meer aan de orde.

Probleemstelling

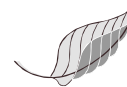
Een actueel verspreidingsbeeld van beschermde flora en fauna op de planlocatie of binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep ontbreekt. Hierdoor is niet duidelijk of er een kans bestaat op overtreding van verbodsbepalingen uit de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten.

Opdrachtformulering

Op verzoek van Gubbels bv heeft Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV een quickscan uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie en de

¹ Streng beschermde soorten: de zogenaamde ‘overige soorten’ uit tabel 2 en de strikt beschermde soorten uit tabel 3 van de *Flora- en faunawet*. Deze soorten vereisen bij activiteiten de te kwalificeren zijn als ruimtelijke ontwikkeling, in geval van schade, mogelijk een ontheffing van de Ffw. Soorten uit tabel 1 van de Ffw hebben vrijstelling van ontheffing. Zie bijlage 2 voor een soortenoverzicht en beschermingsregimes.

verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen ingreep voortvloeien uit de bepalingen in de Flora- en faunawet. Het betreft een actualisatie van een natuuronderzoek uit 2005.

Doelstelling

Doelstelling van de actualisatie quickscan beschermde natuur is beantwoording van de volgende vragen:

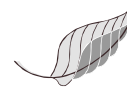
1. Komen op de planlocatie streng beschermde soorten voor (tabel 2 en 3 Ffw) of kunnen deze hier worden verwacht?
2. Wat zijn eventuele negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op deze beschermde soorten?
3. Op welke wijze kunnen eventuele negatieve effecten beperkt of voorkomen worden?
4. Is een ontheffing op de Flora- en faunawet noodzakelijk en zo ja, voor welke soorten en onder welke voorwaarden?
5. Wordt vervolgonderzoek noodzakelijk geacht?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en gaat in op de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 4 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de *Flora- en faunawet*. In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

Voor een overzicht van het plangebied en de inrichtingsmaatregelen wordt verwezen naar bijlage 4. De kaarten zijn afkomstig van het bestemmingsplan van de gemeente Vught en gemaakt door bureau Verkuylen.

3 ONDERZOEKSMETHODE

3.1 OM WELKE SOORTEN GAAT HET

Uitbreiding van het bedrijventerrein van Gubbels bv, maar ook de inrichting van de natuurcompensatie ten westen van het bedrijventerrein kan leiden tot effecten op aanwezige flora en fauna. Indien daarbij sprake is van beschermde soorten dient de ingreep mogelijk getoetst te worden aan de Ffw.

In geval van activiteiten die te kwalificeren zijn als 'ruimtelijke ontwikkelingen', zoals voorliggend project, gaat het bij toetsing aan de Ffw om soorten die landelijk gezien zeldzamer zijn. Deze hebben een zwaardere bescherming en zijn in de Ffw opgenomen in tabel 2 en 3 van beschermde soorten

Voor beschermde soorten die algemeen zijn geldt een lichtere vorm van bescherming. Deze zijn in de Ffw opgenomen in tabel 1. Bij uitvoer van ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Ffw.

3.2 INVENTARISATIE BESCHERMDE SOORTEN

Bureaustudie

Archiefgegevens over het voorkomen van beschermde flora en fauna op de ingreeplocatie zijn geanalyseerd. De gegevens zijn afkomstig uit een rapportage uit 2005 "Uitbreiding Gubbels BV, Cromvoirt geschreven door Natuurbalans - Limes divergens bv (de Jong & van de Burgt, 2005).

Veldonderzoek

Op 24 januari 2012 is de ingreeplocatie bezocht door een ecooloog van Bureau Natuurbalans. Tijdens het veldbezoek is een inschatting gemaakt van de potenties van de ingreeplocatie voor beschermde soorten. Deze inschatting is gemaakt op basis van expert judgement, op basis van een beoordeling van aanwezige biotopen en habitats op de planlocatie, in combinatie met uitvoerige kennis over ecologie en landelijke verspreiding van beschermde soorten.

Aanvullend is gezocht naar aanwezigheid van in Nederland beschermde planten- en diersoorten.

3.3 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen op een locatie met beschermde soorten worden twee mogelijkheden geboden:

1. Mitigerende maatregelen
2. Ontheffingaanvraag

1. Mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door uitvoering van mitigerende maatregelen.

Van belang is dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats gewaarborgd blijft.

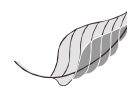
Om zeker te zijn dat de voorgenomen maatregelen voldoende zijn, kunnen deze ter controle aan Dienst Regelingen worden voorgelegd. Indien voldoende wordt een beschikking gegeven waarin staat dat geen ontheffing nodig is, omdat voorgestelde maatregelen zijn goedgekeurd. Met deze beschikking kan worden aangetoond dat men zich houdt aan de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld als iemand bezwaar maakt.

2. Ontheffingaanvraag

Is de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van een beschermde soort niet gewaarborgd, dan is een reguliere ontheffingsaanvraag nodig. Bij de beoordeling daarvan worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (alleen Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (Tabel 3-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Dienst Regelingen beoordeelt vervolgens of het wettelijk belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en).

4 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

Ten opzichte van 2005 is het grondgebruik binnen het onderzoeksgebied niet sterk veranderd. De akkers vervullen nog steeds de functie van akkers en alle bestaande bossages en houtwallen bestaan nog. Het gebied lijkt inmiddels wel iets ruiger van aard en ook het gebied ten oosten van het bedrijventerrein is aardig verruigd.

4.1 VAATPLANTEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

In 2005 zijn er geen beschermde plantensoorten aangetroffen en gezien het feit dat er landschappelijk geen veranderingen hebben opgetreden zijn deze in 2012 ook niet te verwachten. De aanwezige vegetaties zijn zeer voedselrijk waardoor bijzondere flora die veelal een voorkeur hebben voor schralere vegetaties niet zijn te verwachten.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde planten worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vaatplanten is daarmee niet aan de orde.

4.2 VLEERMUIZEN

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Ffw. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

- verblijfplaatsen;
- belangrijke vliegroutes;
- essentieel foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingsplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

In 2005 zijn er geen beschermde elementen van vleermuizen aangetroffen. Aangezien het landschap niet drastisch veranderd is, en de aanwezige bomen nog steeds vrij jong en dun zijn kan er aangenomen worden dat er in 2012 ook geen beschermde elementen aanwezig zullen zijn.

Het gebied wordt zeer hoofdwarschijnlijk wel als foerageergebied gebruikt, maar de ruimtelijke ontwikkelingen zullen geen negatief effect hebben op het foerageergebied. Gezien de inrichtingsplannen en natuurcompensatie zal een deel van het gebied zelf geschikt worden als foerageergebied en door de aanleg van lijnvormige elementen ontstaan er ook kansen voor vliegroutes.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Aangezien er geen negatieve effecten optreden op verblijfplaatsen of foerageergebied dat van essentieel belang is voor verblijfplaatsen in de omgeving, worden verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van vleermuizen niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vleermuizen is daarmee niet aan de orde.

4.3 OVERIGE ZOOGDIEREN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

In 2005 zijn er binnen het onderzoeksgebied zijn geen streng beschermde zoogdiersoorten aangetroffen. Het gebied is wel ooit aangewezen als dassenleefgebied, maar de das komt niet direct voor binnen het onderzoeksgebied. Andere streng beschermde soorten zoals bijvoorbeeld steenmarter die wel voorkomt in de directe omgeving is niet direct te verwachten. Binnen het onderzoeksgebied staan namelijk geen oude bomen of huizen die als verblijfplaats voor steenmarter kunnen dienen.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Aangezien er geen beschermde overige zoogdieren binnen het gebied zijn aangetroffen of te verwachten zijn op basis van landelijke verspreiding en aanwezige ecotopen is een ontheffing op de Ffw niet aan de orde.

4.4 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot half juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip 'nesten' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoenen en niet-broedseizoenen.

Nesten jaarrond beschermd

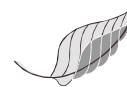
Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw¹ (2009). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoen

Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten wordt hieraan voldaan door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw. Ze worden namelijk het daaropvolgende

¹ Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. (Dienst Regelingen 2009)

broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Nesten van vogels met jaarrond beschermde nesten zijn niet aangetroffen in zowel 2005 als 2012. Net buiten het onderzoeksgebied is een horst (nest) van een sperwer aangetroffen (jaarrond beschermd).

Ten opzichte van 2005 is het gebied wel iets ruiger van karakter waardoor er voor het voorjaar veel geschikte broedlocaties voor vogels aanwezig zijn. Geschikte locaties moeten vooral gezocht worden in struweel dat rondom de puinbreker aanwezig is, open grasland grenzend aan de watergangen en langs de oevers van de watergangen.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Gedurende het broedseizoen kan het kappen van bomen en het uitvoeren van graafwerkzaamheden in grasland of ruigte leiden tot verstoring van broedende vogels.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen van aanwezige broedvogels.

Als alternatief kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om de planlocatie ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden. Voorbeelden van deze maatregelen zijn kappen van bomen, snoeien van struweel, maaien van ruigte of riet, etc. Op deze manier wordt voorkomen dat broedvogels gaan broeden op de planlocatie, waarna werkzaamheden ook in het broedseizoen kunnen plaatsvinden. Hieraan wordt voldaan door te werken conform PROTOCOL BROEDVOGELS (zie bijlage 3).

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Ontheffingen voor versturende werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden slechts bij hoge uitzondering verleend. Veelal dient gebruik te worden gemaakt van het alternatief om werkzaamheden uit te stellen tot na de broedperiode van aanwezige soorten of om de planlocatie ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden.

Onder voorwaarde dat versturende werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van aanwezige vogelsoorten, worden verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van vogels niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vogels is daarmee niet aan de orde.

Het nest van de sperwer ligt buiten het onderzoeksgebied op geruime afstand van het plangebied waardoor ook hier geen verstoring te verwachten is.

4.5 REPTIELEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Binnen de planlocatie zijn geen geschikte biotopen aanwezig voor reptielen. De meest nabijgelegen locatie waar levendbarende hagedis voorkomt is langs het Drongelens kanaal. Het habitat waar de soort voorkomt langs het kanaal is echter compleet anders dan de biotopen binnen het onderzoeksgebied.

Op basis van het ontbreken van geschikte reptielbiotopen, zoals heide, heischrale graslanden en goed ontwikkelde bosranden, in combinatie met de regionale verspreiding van reptielen, kan worden aangenomen dat streng beschermde reptielen niet op de ingreeplocatie aanwezig zijn of er kunnen voorkomen.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde reptielen worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor reptielen is daarmee niet aan de orde.

4.6 AMFIBIEËN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

In 2005 is er alleen een waarneming gedaan van middelste groene kikker. Die waarneming had betrekking op een poel net buiten het onderzoeksgebied.

Tijdens de quickscan in 2012 was er opvallend meer water aanwezig in de sloten binnen het onderzoeksgebied. In de zomermaanden komen deze echter vrij snel droog te staan en een goed ontwikkelde onderwatervegetatie ontbreekt volledig.

Gezien de gegevens uit 2005 en de afwezigheid van onderwatervegetatie en de kennis dat veel sloten vrij snel droog komen te staan is het voorkomen van streng beschermde amfibieënsoorten uit te sluiten.

Daarnaast blijft den meest noordelijke sloot die wel water blijft houden ongemoeid bij de herinrichting waardoor negatieve effecten al helemaal niet te verwachten zijn.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde amfibieën worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor amfibieën is daarmee niet aan de orde.

4.7 VISSEN

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Tijdens het veldonderzoek in 2005 (gecombineerd met amfibieën) zijn in de wateren binnen het plangebied geen streng beschermde vissen aangetroffen. Waarnemingen van vissen waren destijds beperkt tot de niet-beschermde soorten drie- en tiendoornige stekelbaars. Mede op basis van regionale verspreidingsgegevens wordt aanwezigheid van beschermde vissen op de ingreeplocatie niet verwacht.

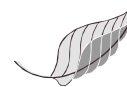
In de sloten die bij de herinrichting gaan verdwijnen zijn niet direct vissen te verwachten aangezien deze vrij snel droog komen te staan. De watergang aan de noordzijde van het onderzoeksgebied bevat hoogstwaarschijnlijk wel vissen, maar deze sloot wordt ongemoeid gelaten waardoor geen maatregelen genomen dienen te worden ten aanzien van de zorgplicht.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde vissen worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vissen is daarmee niet aan de orde. Vaak dient er voldaan te worden aan de zorgplicht wanneer een sloot wordt gedempt. De sloten die gaan verdwijnen binnen het onderzoeksgebied bevatten geen vis. De meest noordelijk sloot bevat wel vis en mochten hier werkzaamheden zoals dempen gaan plaatsvinden dan dient hier voldaan te worden aan de zorgplicht (bijlage 2).

4.8 ONGEWERVELDEN

Beschermde dagvlinders, libellen of overige ongewervelden die een juridisch zwaardere bescherming genieten komen niet voor op de ingreeplocatie. Oorzaken hiervoor zijn dat zwaarder

beschermde ongewervelden uiterste zeldzaam zijn in Nederland en dat de verspreiding van deze soorten zich beperkt tot bijzondere milieus, zoals hoogvenen, kalkgraslanden, voedselarme vennen en oude eikenbossen. Deze milieus zijn op of nabij de ingreeplocatie niet voorhanden.

Effecten van de voorgenomen ingreep

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde ongewervelden worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor ongewervelden is daarmee niet aan de orde.

5 CONCLUSIE

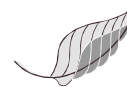
5.1 CONSEQUENTIES FLORA- EN FAUNAWET

Zowel in 2005 en gedurende de actualisatie in 2012 zijn op de planlocatie geen streng beschermde plant- of diersoorten aangetroffen en deze worden hier op basis van het ontbreken van vereiste biotopen ook niet verwacht. De voorgenomen ingreep leidt derhalve niet tot negatieve effecten ten aanzien van wettelijk streng beschermde soorten zoals bedoeld in de Flora- en faunawet. Een ontheffing op de Flora- en faunawet voor realisatie van de voorgenomen ingreep is daardoor niet nodig.

5.2 MITIGERENDE MAATREGELEN

Om schadelijke effecten te voorkomen dienen de volgende mitigerende maatregelen te worden getroffen:

- Om overtredingen van verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van vogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden te worden uitgevoerd buiten de broedperiode van aanwezige broedvogels (15 maart – 15 juli). Als alternatief kunnen vóór aanvang van het broedseizoen voorzorgsmaatregelen worden getroffen waarmee de ingreeplocatie ongeschikt gemaakt wordt voor broedvogels. Deze maatregelen dienen te worden uitgevoerd conform PROTOCOL BROEDVOGELS (zie bijlage 3).
- Mochten er onverhoopt werkzaamheden aan bredere watergangen (zoals de lange brede sloot ten noorden van het onderzoeksgebied) dan dient er voldaan te worden aan de zorgplicht. Vissen dienen alvorens de sloot wordt gedempt weggevangen te worden PROTOCOL VISSSEN (ZIE BIJLAGE 3).

6 LITERATUUR

De jong en van der Burgt 2005. Uitbreiding Gubbels BV, Cromvoirt. Rapportage Natuurbalans - Limes divergens bv

BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is dat **schadelijke effecten op beschermde soorten in principe verboden zijn**, tenzij uitdrukkelijk toegestaan: het “*nee, tenzij*”-principe.

Onder bepaalde voorwaarden kan op grond van artikel 75 ontheffing worden verleend voor overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffw (zie Kader 1). Deze ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Kader 1. Algemene verbodsbepalingen Ffw

De algemene verbodsbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 8 t/m 13.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

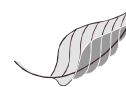
Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

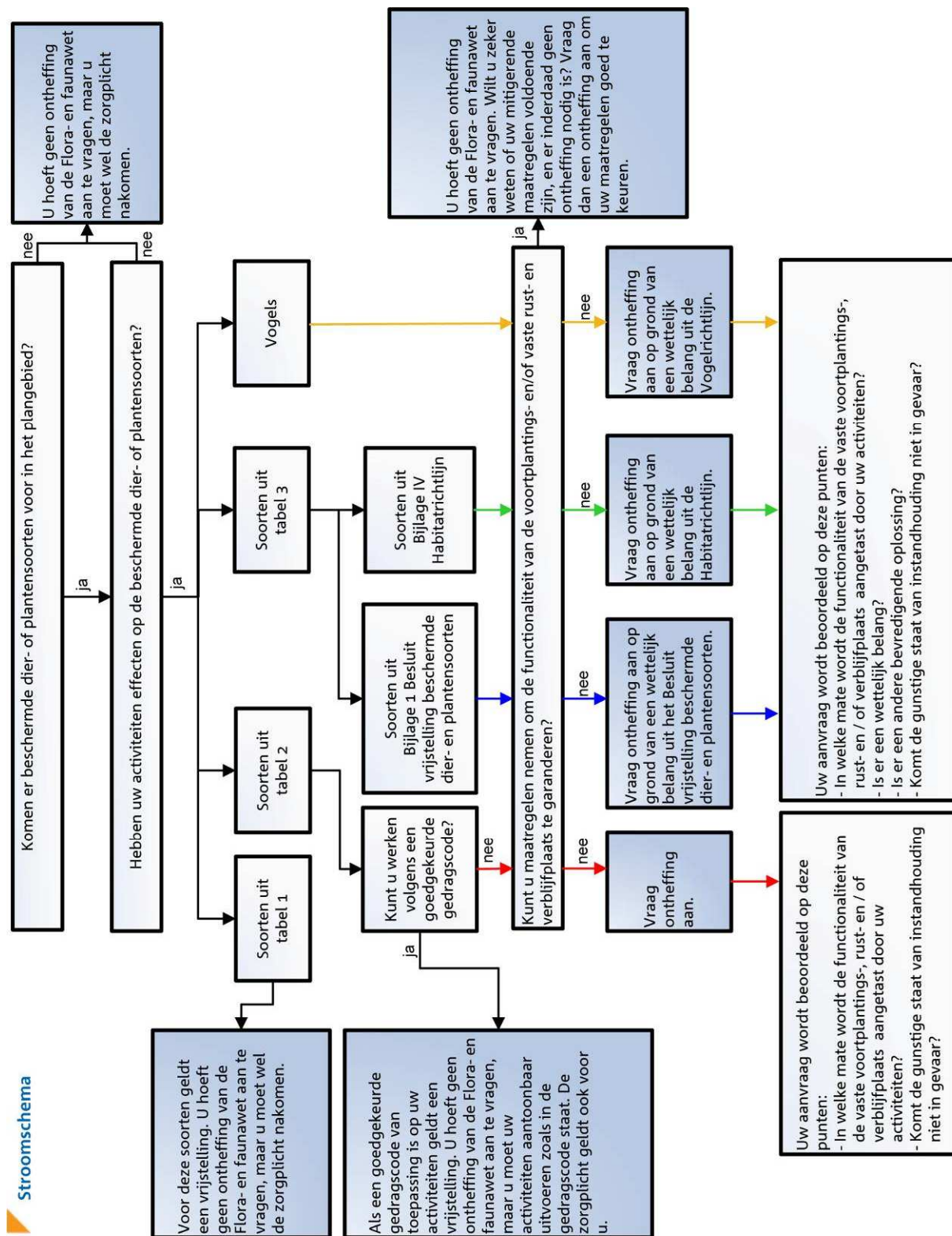
Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Stroomschema beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen (bron: Dienst Regelingen)

OMGANG MET DE FLORA- EN FAUNAWET BIJ RUIMTELIJKE INGREPEN

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen in een gebied met beschermde soorten zijn er twee mogelijkheden (zie ook stroomschema hiernaast):

1. Voorkom overtreding van de Ffw door het treffen van mitigerende maatregelen;
2. Vraag ontheffing aan

1. Voorkom overtreding van de Ffw door middel van mitigerende maatregelen

Overtreding van de Ffw kan worden voorkomen door mitigerende maatregelen te treffen, waarmee negatieve gevolgen van de activiteit voorkomen worden. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van aanwezige beschermde soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen een soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld behoud van migratieroutes en foerageergebied. Veiligstellen ervan kan betekenen dat mogelijk geen ontheffing meer nodig is. Om hiervan zeker te zijn kan vooraf goedkeuring gevraagd worden aan Dienst Regelingen.

Voor het verkrijgen van een goedkeuring dient rekening gehouden te worden met een looptijd die overeenkomt met een ontheffingaanvraag.

2. Vraag ontheffing Ffw aan

Voor activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* wordt bij toetsing aan de Ffw onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de indeling van beschermde dier- en plantensoorten in deze beschermingsregimes.

tabel 1. Algemene soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt bij overtreding van artikelen 8 t/m 13 van de Ffw ten aanzien van soorten uit tabel 1 een vrijstelling van ontheffing.

tabel 2. Overige soorten

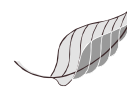
In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt ten aanzien van soorten uit tabel 2 eveneens een vrijstelling van ontheffing, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Is er geen goedgekeurde gedragscode, dan is bij overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing noodzakelijk. Een aanvraag wordt beoordeeld middels de **lichte toets**:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven. Om schade te voorkomen worden mitigerende maatregelen voorgeschreven.

tabel 3. Streng beschermde soorten

Bij schade aan soorten uit tabel 3 is altijd een ontheffing op de Ffw nodig. In dit geval is de **uitgebreide toets** van toepassing:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven;
- Er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- De activiteit voldoet aan een volgend belang:
 - o *Bijlage 1 soorten*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (bijv. ruimtelijke inrichting of ontwikkeling).
 - o *Bijlage IV soorten Habitatrichtlijn*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:
 - Bescherming van flora en fauna.

- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- In geval van activiteiten die te karakteriseren zijn als *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* dient 'zorgvuldig handelen' in acht te worden genomen. Hiertoe dient de aanvrager actief op te treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen.

Vogels

Bij bescherming van vogelnesten wordt onderscheid gemaakt tussen nesten die jaarrond zijn beschermd en nesten die alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd.

Bescherming vogelnesten tijdens broedseizoen

Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

Bescherming vogelnesten buiten broedseizoen

Een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten zijn met ingang van september 2009 opgenomen op de *aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten* (Dienst Regelingen 2009). De soorten van deze lijst zijn opgenomen in tabel 1. De nesten van deze soorten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd. Bij jaarrond beschermde nesten worden de volgende categorieën onderscheiden:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Als aanvulling op de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten is een aantal vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. Deze soorten vallen onder categorie 5 (zie ook tabel 2):

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

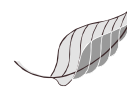
Deze categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

tabel 1. Lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

SOORT	KOLONIE- BROEDER	AANWEZIG IN BEBOUWDE OMGEVING	AANWEZIG IN NATUURGEBIED	CATEGORIE VASTE NESTEN
Boomvalk	nee	nee	ja	4
Buizerd	nee	nee	ja	4
Gierzwaluw	nee	ja	nee	2
Grote gele kwikstaart	nee	nee	ja	3
Havik	nee	nee	ja	4
Huismus	ja	ja	nee	2
Kerkuil	nee	ja	nee	3
Oehoe	nee	nee	ja	3
Ooievaar	nee	ja	nee	3
Ransuil	nee	nee	ja	4
Roek	ja	ja	nee	2
Slechtvalk	nee	ja	ja	3
Sperwer	nee	nee	ja	4
Steenuil	nee	ja	nee	1
Wespendief	nee	nee	ja	4
Zwarte wouw	nee	nee	ja	4

tabel 2. Vogelsoorten van categorie 5: voor deze soorten is inventarisatie wenselijk.

Blauwe reiger	Grauwe vliegenvanger	Raaf
Boerenwaluw	Groene specht	Ruigpootuil
Bonte vliegenvanger	Grote bonte specht	Spreeuw
Boomklever	Hop	Tapuit
Boomkruiper	Huiswaluw	Torenvalk
Bosuil	IJsvogel	Zeearend
Brilduiker	Kleine bonte specht	Zwarte kraai
Draaihals	Kleine vliegenvanger	Zwarte mees
Eidereend	Koolmees	Zwarte roodstaart
Ekster	Kortsnavelboomkruiper	Zwarte specht
Gekraagde roodstaart	Oeverwaluw	
Glanskop	Pimpelmees	

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest zal verdwijnen door een ingreep is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd. Houd er in dat geval rekening mee dat ontheffing alleen mogelijk is met een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, te weten:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Op basis van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen' kan met ingang van september 2009 geen ontheffing meer worden aangevraagd.

ALGEMENE ZORGPLICHT

In de Ffw is een zorgplicht opgenomen:

- *artikel 2, lid 1:* Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- *artikel 2, lid 2:* De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).
- *artikel 10:* Indien wordt gehandeld overeenkomstig de zorgplicht, dan is van opzettelijk verontrusten van beschermde soorten (zoals bepaald in artikel 10) geen sprake. Een ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 10 is dan niet aan de orde. Vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 10 voor streng beschermde soorten (tabel 3) is voor bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen wettelijk gezien niet mogelijk. Het opzettelijk verontrusten van soorten ten behoeve van bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen is dus niet toegestaan.

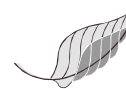
De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

VANGEN EN VERPLAATSEN VAN SOORTEN

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 van de Ffw. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenszone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle beschermde planten en dieren, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels i.v.m. de stressgevoeligheid van deze dieren. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van planten of dieren heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

ZORGVULDIG HANDELEN

In gedragscodes en in ontheffingaanvragen in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling waarbij het gaat om soorten van tabel 3, dient *zorgvuldig gehandeld* te worden. Zorgvuldig handelen gaat verder dan de hiervoor genoemde *algemene zorgplicht*, die een algemeen beschaafd en fatsoenlijk handelen inhoudt. Zorgvuldig handelen houdt in dat er geen wezenlijke invloed is op beschermde soorten en dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hiertoe dient de aanvrager actief te handelen. Activiteiten die te bestempelen zijn als zorgvuldig handelen zijn mitigerende en compenserende maatregelen.

BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET

Tabel 1: Algemene soorten

Zoogdieren		veldmuis	Microtus arvalis	Slakken	
aardmuis	Microtus agrestis	vos	Vulpes vulpes	wijngaardslak	Helix pomatia
bosmuis	Apodemus sylvaticus	wezel	Mustela nivalis		
dwergmuis	Micromys minutus	woelrat	Arvicola terrestris	Vaatplanten	
bunzing	Mustela putorius			aardaker	Lathyrus tuberosus
dwergpspitsmuis	Sorex minutus	Reptielen en amfibien		akkerklokje	Campanula rapunculoides
egel	Erinaceus europeus	bruine kikker	Rana temporaria	brede wespenorchis	Epipactis helleborine
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	gewone pad	Bufo bufo	breed klokje	Campanula latifolia
haas	Lepus europeus	middelste groene kikker)	Rana esculenta	gewone dotterbloem	Caltha palustris palustris
hermelijn	Mustela erminea	kleine watersalamander	Lissotriton vulgaris	gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum
huisspitsmuis	Crocidura russula	meerkikker	Rana ridibunda	grasklokje	Campanula rotundifolia
konijn	Oryctolagus cuniculus			grote kaardenbol	Dipsacus fullonum
mol	Talpa europea	Mieren		kleine maagdenpalm	Vinca minor
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus	behaarde rode bosmier	Formica rufa	knikkende vogelmelk	Ornithogalum nutans
ree	Capreolus capreolus	kale rode bosmier	Formica polyctena	koningsvaren	Osmunda regalis
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	stronkmier	Formica truncorum	slanke sleutelbloem	Primula elatior
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus	zwartrugbosmier	Formica pratensis	zwanebloem	Butomus umbellatus

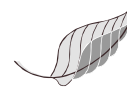
Tabel 2: Overige soorten

Zoogdieren		kleine wormzeenaald	Nerophis lumbriciformis	grote muggenorchis	Gymnadenia conopsea
damhert	Dama dama	kleine zeenaald	Syngnathus rostellatus	gulden sleutelbloem	Primula veris
edelhert	Cervus elaphus	kleine zilversmelt	Argentina sphyraena	harlekijn	Anacamptis morio
eekhoorn	Sciurus vulgaris	kleinoogrog	Raja microcellata	herfstschroeforchis	Spiranthes spiralis
grijze zeehond	Halichoerus grypus	kleurige grondel	Pomatoschistus pictus	hondskruid	Anacamptis pyramidalis
grote bosmuis	Apodemus flavicollis	kliplipvis	Ctenolabrus rupestris	honingorchis	Hemerocallis monorchis
steenmarter	Martes foina	koekoeksrog	Raja naevus	jeneverbes	Juniperus communis
walrus	Odobenus rosmarus	kristalgrondel	Crystallogobius linearis	klein glaskruid	Parietaria judaica
wild zwijn	Sus scrofa	lichtend sprotje	Mauritius muelleri	kleine keverorchis	Neottia cordata
zadelrob	Phoca groenlandica	lozano's grondel	Pomatoschistus lozanoi	kleine zonnedaauw	Drosera intermedia
		maanvis	Mola mola	klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe
Reptielen en amfibien		makreelgeep	Scomberesox saurus	kluwenklokje	Campanula glomerata
alpenwatersalamander	Mesotriton alpestris	marmelgrondel	Proterorhinus marmoratus	koraalwortel	Corallorhiza trifida
levendbarende hagedis	Zootoca vivipara	murray's zeedonderpad	Triglops murrayi	kruisbladgentiaan	Gentiana cruciata
soepschildpad	Chelonia mydas	noorse grondel	Pomatoschistus norvegicus	lange ereprijs	Veronica longifolia
		noorse meun	Ciliata septentrionalis	lange zonnedaauw	Drosera anglica
Dagvlinders		ombervis	Argyrosomus regius	mannetjesorchis	Orchis mascula
moerasparelmoervinder	Euphydryas aurinia	paganelgrondel	Gobius paganellus	maretak	Viscum album
vals heideblauwtje	Lycaeides idas	parelvis	Echiodon drummondii	moeraswespenorchis	Epipactis palustris
		pilvis	Callionymus lyra	muurbloem	Erysimum cheiri
Vissen (zoetwater)		rasterpilvis	Callionymus reticulatus	parnassia	Parnassia palustris
aal (paling)	Anguilla anguilla	reuzenhaai	Cetorhinus maximus	pijlscheefkeik	Arabis hirsuta sagittata
beekdonderpad	Cottus rhenanus	ringelrob	Phoca hispida ssp. hispida	poppenorchis	Orchis anthropophora
kleine modderkruiper	Cobitis taenia	rode zeebrasem	Pagellus bogaraveo	prachtklokje	Campanula persicifolia
meerval	Silurus glanis	schorpioengrondel	Lebetus scorpioides	purperorchis	Orchis purpurea
riverdonderpad	Cottus perifretum	schurftvis	Amoglossus laterna	rapunzelklokje	Campanula rapunculus
witvingrondel	Romanogobio belingi	sidderrog	Torpedo nobiliana	rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum
		slakdolf	Liparis liparis	rietorchis	Dactylorhiza majalis praetermissa
Vissen (zoutwater)		slimprik	Myxine glutinosa	ronde zonnedaauw	Drosera rotundifolia
adderzeenaald	Entelurus aequoreus	snipvis	Macroramphosus solopax	rood bosvogeltje	Cephalanthera rubra
baillon's lipvis	Ctenolabrus bailloni	spaanse makreel	Scomber japonicus	ruig klokje	Campanula trachelium
blauwe haai	Prionace glauca	spaanse zeebrasem	Pagellus acarne	schubvaren	Ceterach officinarum
blauwkeeltje	Helicolenus dactylopterus	sterrog	Raja radiata	slanke gentiaan	Gentianella amarella
blonde rog	Raja brachyura	trekkervis	Balistes carolinensis	soldaatje	Orchis militaris
bokvis	Boops boops	trompetterzeenaald	Syngnathus typhle	spaanse ruiter	Cirsium dissectum
botervis	Pholis gunnulus	vierdradige meun	Rhinonemus cimbrius	spindotterbloem	Caltha palustris araneosa
braam	Brama brama	vorskwab	Raniceps raninus	steenanjer	Dianthus deltoides
brakwatergrondel	Pomatoschistus microps	zee-engel	Squatina squatina	steenbreekvaren	Asplenium trichomanes
dikkopje	Pomatoschistus minutus	zeepaardje	Hippocampus ramulosus	stengelloze sleutelbloem	Primula vulgaris
dikrugtong	Microchirus variegatus	zeestekelbaars	Spinachia spinachia	stengelomvattend havikskruid	Hieracium amplexicaule
driedradige meun	Gaidropsurus vulgaris	zuignapvis	Diplecogaster bimaculata	stijf hardgras	Catapodium rigidum
dwergbolk	Trisopterus minutus	zwaardvis	Xiphias gladius	tongvaren	Asplenium scolopendrium
dwergbot	Phrynorhombus norvegicus	zwarte grondel	Gobius niger	valkruid	Arnica montana
engelse poot	Aspiltrigia cucullus	zwarte haai	Dalatias licha	veenmosorchis	Hammarbya paludosa
evervis	Capros aper	zwarte vis	Centrolophus niger	veldgentiaan	Gentianella campestris
franse tong	Solea lascaris	zwartoglipvis	Symphodus melops	veldsalfie	Salvia pratensis
gaffelmakreel	Trachinotus ovatus	Vaatplanten		vleeskleurige orchis	Dactylorhiza incarnata
gehoorde slimpvis	Parablennius gattorugine	aangebrande orchis	Neottia ustulata	vliegenorchis	Ophrys insectifera
gemarmerde sidderrog	Torpedo marmorata	aapjesorchis	Orchis simia	vogelnestje	Neottia nidus-avis
gestreepte bokvis	Sarpa salpa	beenbreek	Narthecium ossifragum	voorjaarsadonis	Adonis vernalis
gestreepte lipvis	Labrus bimaculatus	bergklokje	Campanula rhomboidalis	wantsenorchis	Anacamptis coriophora
gestreepte poot	Trigloporus lastoviza	bergnachtorchis	Platanthera montana	waterveldblad	Menyanthes trifoliata
gekleurde gladde haai	Mustelus asterias			weideklokje	Campanula patula

gevekte griet	Zeugopteris punctatus	bijenorchis	Ophrys apifera	welriekende nachtorchis	Platanthera bifolia
gevekte lipvis	Labrus bergylla	blaasvaren	Cystopteris fragilis	wilde gagele	Myrica gale
gevekte pitvis	Callionymus maculatus	blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
glasgrondel	Aphia minuta	bleek bosvogeltje	Cephalanthera damasonium	wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
golfrog	Raja undulata	bokkenorchis	Himantoglossum hircinum	wilde marjolein	Origanum vulgare
goudharder	Liza aurata	bosorchis	Dactylorhiza maculata fuchsii	wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
groene zeedonderpad	Taurulus bubalis	brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis	witte muggenorchis	Pseudorchis albida
groenlandse haai	Somniosus microcephalus	bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens	zinkvioletje	Viola lutea calaminaria
grote koomaarvis	Atherina presbyter	daslook	Allium ursinum	zomeradonis	Adonis aestivalis
grote zeenaald	Syngnathus acus	dennenorchis	Goodyera repens	zomerklonje	Leucocjum aestivum
harnasmannetje	Agonus cataphractus	duitse gentiaan	Gentiana germanica	zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum
hondshaai	Scyliorhinus canicula	franjugentiaan	Gentiana ciliata		
ijslandse bandvis	Lumpenus lampretaeformis	geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri	Kevers	
kathaai	Scyliorhinus stellaris	gele helmblom	Pseudofumaria lutea	vliegend hert	Lucanus cervus
klapmuts	Cystophora cristata	gevekte orchis	Dactylorhiza maculata maculata	Kreeftachtigen	
kleine pieterman	Echichthys vipera	groene nachtorchis	Dactylorhiza viridis	riverkreeft	Astacus astacus
kleine roodbaars	Sebastes viviparus	groensteel	Asplenium viride		
kleine slakdolf	Liparis montagui	grote keverorchis	Neotia ovata		

Tabel 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Bijlage 1 AMvB		bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii	geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Zoogdieren		bever	Castor fiber	gladde slang	Coronella austriacus
das	Meles meles	bosvleermuis	Nyctalus leisleri	heikikker	Rana arvalis
boommarter	Martes martes	brandt's vleermuis	Myotis brandtii	kamsalamander	Triturus cristatus
eikelmuis	Elomys quercinus	bruinvis	Phocoena phocoena	kemp's zeeschildpad	Lepidochelys kempi
gewone zeehond	Phoca vitulina	bulrug	Megaptera novaeangliae	knofflookpad	Pelobates fuscus
veldspitsmuis	Crocidura leucodon	butskop (hille)	Hyperoodon ampullatus	lederschildpad	Dermochelys coriacea
waterspitsmuis	Neomys fodiens	dwerppotvis	Kogia breviceps	muurhagedis	Podarcis muralis
		dwergruis	Balaenoptera acutorostrata	poelkikker	Rana lessonae
Reptielen en amfibien		eurazische lynx	Lynx lynx	rugstreeppad	Bufo calamita
adder	Vipera berus	franjestaat	Myotis nattereri	vroedmeesterpad	Alytes obstetricans
hazelworm	Anguis fragilis	gestreepte dolfijn	Stenella coeruleoalba	zandhagedis	Lacerta agilis
ringslang	Natrix natrix	gewone dolfijn	Delphinus delphis		
vinpotsalamander	Lissotriton helveticus	gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	Dagvlinders	
vuursalamander	Salamandra salamandra	gewone grootoorvleermuis	gewone grootoorvleermuis	apollovlinder	Parnassius apollo
		gewone spitsdolfijn	Mesoplodon bidens	boszandoog	Lopinga achine
Vissen		gewone vinvis	Balaenoptera physalus	donker pimpernelblauwtje	Maculinea nausithous
beekprik	Lampetra planeri	griender	Globicephala melas	grote vuurvlinder	Lycaena dispar
bittervoorn	Rhodeus amarus	grijze dolfijn	Grampus griseus	pimpernelblauwtje	Maculinea teleius
elrits	Phoxinus phoxinus	grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus	tijnblauwtje	Maculinea arion
gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus	grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum	zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus		
riverprik	Lampetra fluviatilis	hamster	Cricetus cricetus	Libellen	
		hazelmuis	Muscardinus avellanarius	bronslibel	Oxygastra curtisii
Dagvlinders		ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
bruin dikkopje	Erynnis tages	kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus	gevekte witsnuitlibel	Leucorrhinia pectoralis
dwerfblauwtje	Cupido minimus	kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros	groene glazenmaker	Aeshna viridis
dwerfgdikkopje	Thymelicus acteon	kleine zwaardwalvis	Pseudorca crassidens	noordse winterjuffer	Sympecma paedisca
groot geaderd witje	Aporia crataegi	laatvlieger	Eptesicus serotinus	oostelijke witsnuitlibel	Leucorrhinia albifrons
grote ijsvogelvlinder	Limenitis populi	meervleermuis	Myotis dasycneme	riverrombout	Stylurus flavipes
heideblauwtje	Plebejus argus	mopsvleermuis	Barbastella barbastellus	sierlijke witsnuitlibel	Leucorrhinia caudalis
iepepage	Strymonidia w-album	narwal	Monodon monoceros		
kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius	noordse vinvis	Balaenoptera borealis	Vissen	
keizersmantel	Argynnis paphia	noordse vleermuis	Eptesicus nilsoni ssp. nilsoni	houting	Conegonus oxyrrhynchus
klaverblauwtje	Cyaniris semiargus	noordse woelmuis	Microtus oeconomus	steur	Acipenser sturio
purperstreepparemoervlinder	Brenthis ino	orca	Orcinus orca	drijvende waterweegbree	Lucernus natans
rode vuurvlinder	Lycaena hippothoe	otter	Lutra lutra	groenklonorchis	Liparis loeselii
rouwmantel	Nymphalis antiopa	potvis	Physeer catodon	krupend moerasschem	Apium repens
tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania	rosse vleermuis	Nyctalus noctula	zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis
veenbesparelmoervlinder	Bolonia aquilonais	ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii		
veenhooibeestje	Coenonympha tullia	tuimelaar	Tursiops truncatus	Kevers	
veldparelmoervlinder	Melitaea cinxia	tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus	brede geelrandwaterroofkever	Dytiscus latissimus
woudparelmoervlinder	Melitaea diamina	vale vleermuis	Myotis myotis	gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus
zilvervlek	Boloria euphrosyne	watervleermuis	Myotis daubentonii	heldenbok	Cerambyx cerdo
		wilde kat	Felis silvestris	juchtleerkever	Osmoderma eremita
Vaatplanten		witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus		
groot zee gras	Zostera marina	witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris	Weekdieren	
				bataafse stroommossel	Unio crassus
Bijlage IV HR		Reptielen en amfibien		platte schijfieren	Anisus vorticulus
Zoogdieren		boomkikker	Hyla arborea		
baardvleermuis	Myotis mystacinus	dikkopschildpad	Caretta caretta		

BIJLAGE 3 PROTOCOLLEN

Om schadebeperkend op te treden dienen bij de uitvoering van het werk de instructies van de hierna opgenomen protocollen opgevolgd te worden. De uitvoerder van de werkzaamheden wordt hierop gewezen.

PROTOCOL VLEERMUIZEN

Teneinde verstoring van vleermuizen te voorkomen, dienen gedurende de nachtelijke uren geen werkzaamheden te worden uitgevoerd.

Indien voorzien is om oude bomen met hollen of spleten te kappen, dient deze van te voren gecontroleerd te worden op aanwezigheid van vleermuizen. Indien een verblijfplaats van vleermuizen wordt aangetroffen, zal de noodzaak voor het kappen van de boom herzien moeten worden. Mocht kap onvermijdelijk zijn, dan dient voor het vernietigen van een vleermuisverblijf een ontheffing op de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Aangezien vleermuizen onder de zwaarst beschermde categorie vallen, is voor deze ontheffingsaanvraag een *uitgebreide toets* noodzakelijk:

- de gunstige staat van instandhouding van de soort blijft gewaarborgd;
- er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- tijdens de werkzaamheden wordt “zorgvuldig gehandeld”. In dit kader kunnen compenserende maatregelen worden voorgeschreven.

PROTOCOL DASSEN

De ingreeplocatie ligt in actueel leefgebied van dassen. Realisatie van de voorgenomen ingreep kan leiden tot tijdelijke verstoring. Teneinde negatieve effecten te voorkomen of te beperken, kunnen mitigerende maatregelen worden getroffen. Daarbij wordt onderscheidt gemaakt tussen de burchtlocatie zelf en de omgeving ervan.

Werkzaamheden binnen 20 m van dassenburcht: ontheffingsplicht

Voor uitvoering van werkzaamheden binnen 20 m van een dassenhol kan een ontheffing op de Flora- en faunawet verplicht zijn voor artikel 11, betreffende het vernielen, beschadigen of verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats van dassen¹. Bij deze ontheffing gelden voor de zone van 20 m de volgende voorschriften:

- In verband met de noodzakelijke rust tijdens de voortplantingsperiode vinden werkzaamheden uitsluitend plaats in de periode 1 augustus – 31 december;
- Tijdens de werkzaamheden worden dassenholen en wissels niet bedekt met takhout e.d.;
- Ondergroei blijft behouden of wordt onmiddellijk herplant;
- Werkzaamheden worden niet uitgevoerd in de nachtelijke uren tussen zonsondergang en zonsopkomst;
- Nachtelijke verlichting van de burchtlocatie is niet toegestaan;
- Het gebruik van machines anders dan een motorzaag is niet toegestaan.

Een ontheffing op de Flora- en faunawet is pas mogelijk indien geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Werkzaamheden op minimaal 20 m van dassenburcht: geen ontheffingsplicht

Werkzaamheden op een minimale afstand van 20 m tot het meest nabijgelegen hol kunnen plaatsvinden zonder ontheffing van de Flora- en faunawet.

- Voorwaarde is dat binnen een afstand van 50 m rond een dassenhol geen werkzaamheden worden uitgevoerd in de nachtelijke uren tussen zonsondergang en zonsopkomst.
- In verband met de noodzakelijke rust tijdens de voortplantingsperiode vinden werkzaamheden binnen een afstand van 50 m van een dassenhol bij voorkeur plaats in de periode 1 augustus – 31 december.

Behoud passagemogelijkheden

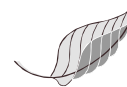
Gedurende de nacht dient de route tussen de dassenburcht en de voedselgronden door dassen te kunnen worden gebruikt. Hieraan wordt tegemoet gekomen door de leidingsleuf plaatselijk niet uit te graven over een breedte van minimaal 2 m totdat de leiding daadwerkelijk wordt geplaatst. Daarnaast moet rekening worden gehouden met aan de oppervlakte liggende pijpstukken en grondopslag die de doorgang ter plekke van een passage kunnen belemmeren.

Uittredeplaatsen

Dassen en andere kleine zoogdieren kunnen in de openliggende sleuf vallen. Deze dieren moeten te allen tijde de sleuf kunnen verlaten. Dit kan door de leidingsleuf om de 100 m te voorzien van een uittredeplaats in de vorm van een geleidelijk oplopend talud.

Afdichten van de leidingbuizen

¹ Onder de definitie vaste rust- of verblijfplaats voor das valt een dassenburcht die tekenen draagt van recent gebruik door een das, of een onbewoonde dassenburcht die tot maximaal vijf jaar geleden door een deskundige als bewoond is vastgesteld en die binnen een bestaand territorium ligt.

Om te voorkomen dat dieren in open leidingbuizen kruipen, dienen de openingen na beëindiging van een werkdag te worden afgedicht. Dit geldt uitsluitend voor gelaste pijpsecties.

Bronnen:

- *Praktische bescherming van een dassenburcht door de Flora- en faunawet en ontheffingsmogelijkheden, Stichting Das&Boom.*
- *Gedragscode zorgvuldig bosbeheer.*
- *Gedragscode Stichting IKL*

PROTOCOL BROEDVOGELS

Dit protocol heeft betrekking op potentieel geschikte broedlocaties en is bedoeld om schade aan broedvogels te voorkomen.

Werkzaamheden uitvoeren buiten broedseizoenen

Gedurende het broedseizoen vallen alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw en zijn beschermd. Ontheffingen voor versturende werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden slechts bij hoge uitzondering verleend. Veelal is er het alternatief om werkzaamheden uit te stellen tot na de broedperiode van aanwezige soorten. **Het komt er op neer dat versturende werkzaamheden, zoals kappen en snoeien van bomen en struweel, plaats dienen te vinden buiten het broedseizoen van aanwezige soorten.** Op die manier worden geen verbodsbepalingen overtreden en is er geen ontheffing nodig.

Het broedseizoen loopt voor de meeste soorten van half maart tot half juli. In het kader van de Flora- en faunawet wordt echter geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval door de werkzaamheden wordt verstoord, ongeacht de datum.

Ten aanzien van broedvogels gelden voor de planning van versturende werkzaamheden de volgende voorwaarden:

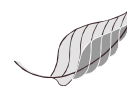
- Normaliter worden versturende werkzaamheden uitgevoerd ná 15 juli en vóór 15 maart.
- Op plaatsen waar broedactiviteiten van laatbroedende vogels (zoals kwartelkoning) worden vermoed, worden versturende werkzaamheden uitgesteld tot na 15 augustus.

Alternatief: ingreeplocatie ongeschikt maken voor broedvogels

Indien voorkomen wordt dat bewoonde nesten verstoord of vernield worden, kunnen werkzaamheden ook worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen. Daartoe dient de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen (dus vóór 15 maart) onaantrekkelijk te worden gemaakt als broedlocatie, zodat voorkomen wordt dat vogels er gaan nestelen. Voorbeelden van werkzaamheden waarmee de ingreeplocatie vóór aanvang van het broedseizoen onaantrekkelijk wordt gemaakt voor broedvogels, zijn:

- Kappen van bomen, snoeien van struweel, frezen van stobben, versnipperen van takken;
- Verwijderen van de teelaardelaag, zodat de situatie ongeschikt wordt voor bijvoorbeeld weidevogels;
- Kort maaien van riet, ruigte of grasland, waarna deze situatie in stand gehouden wordt tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;
- Zwart maken van bouwland met behulp van een cultivator en deze situatie in stand houden tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;
- Aanbrengen van optische verstoring op de ingreeplocatie, zoals paaltjes met gekleurd lint e.d.
- Dagelijks betreden van de ingreeplocatie.

Genoemde maatregelen dienen uitsluitend om vestiging van broedvogels te voorkomen, en dus niet voor het bestrijden van al aanwezige broedgevallen.

PROTOCOL REPTIELEN

Bij werkzaamheden binnen leefgebied van reptielen dient gewerkt te worden conform onderstaande maatregelen.

- Voorafgaand aan de start van graafwerkzaamheden wordt de werkstrook gecontroleerd door een ter zake kundige. Aangetroffen reptielen worden gevangen en verplaatst naar vergelijkbaren biotopen in omgeving.
- Na de eerste controles worden vegetaties binnen de werklocatie gemaaid tot een hoogte van circa 10 cm. Bij deze hoogte ondervinden aanwezige dieren de minste hinder. Werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd in de richting van geschikte aangrenzende biotopen (en dus niet richting snelweg!) zodat aanwezige dieren de kans krijgen om weg te vluchten.
- Genoemde voorbereidende werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens de actieve periode van voorkomende soorten, zodat aanwezige dieren de kans krijgen weg te vluchten. Voor levendbarende hagedis is dat de periode juli t/m september.
- Na het maaien dient het werkterrein opnieuw gecontroleerd te worden op aanwezigheid van reptielen. Controle is nu goed mogelijk.
- Na de tweede controle wordt de top laag binnen de werkstrook verwijderd, waardoor de werkstrook onaantrekkelijk wordt voor reptielen.

Speciale maatregelen t.b.v. zandhagedis

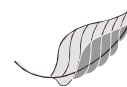
Bij werkzaamheden binnen actueel leefgebied van zandhagedis worden de volgende maatregelen in acht genomen:

- Voorafgaand aan de start van graafwerkzaamheden wordt de ingreeplocatie gecontroleerd door een ter zake kundige. Aangetroffen reptielen worden gevangen en verplaatst naar vergelijkbare biotopen in de omgeving.
- Na de eerste controles worden vegetaties binnen de werklocatie gemaaid tot een hoogte van circa 10 cm. Bij deze hoogte ondervinden aanwezige dieren de minste hinder. Werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd in de richting van geschikte aangrenzende biotopen zodat aanwezige dieren de kans krijgen om weg te vluchten.
- Het maaien van vegetaties vindt plaats in de periode augustus – september, tussen de periode van voortplanting en overwintering van zandhagedis. In deze periode zijn de dieren actief en zijn ze in de gelegenheid om op eigen kracht weg te vluchten.
- Na het maaien dient het werkterrein opnieuw gecontroleerd te worden op aanwezigheid van reptielen. Controle is nu goed mogelijk.
- Na de tweede controle wordt de top laag binnen de werkstrook verwijderd, waardoor de werkstrook als gevolg van het ontbreken van dekking onaantrekkelijk wordt voor zandhagedis.
- Het plaatsen van schermen langs de werkstrook ter voorkoming van het betreden van de werkstrook door reptielen wordt niet wenselijk geacht, aangezien dit leidt tot een ongewenste barrièrewerking. Uitgaande van de ongeschikte terreinomstandigheden binnen de werkstrook (ontbreken van dekking, verstoring door werkzaamheden) wordt ervan uitgegaan dat zandhagedissen zich niet meer binnen de werkstrook begeven zolang hier gewerkt wordt.

PROTOCOL AMFIBIEËN

Bij werkzaamheden binnen leefgebied van zwaar beschermde amfibieën dient gewerkt te worden conform onderstaande maatregelen:

- Een belangrijke maatregel om schade op voorhand te voorkomen vormt de planning voor uitvoering van werkzaamheden. Werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd buiten de kwetsbare periode van aanwezige soorten. De mate van kwetsbaarheid hangt daarbij af van het type biotoop:
 - o werkzaamheden aan het *voorplantingswater* vinden bij voorkeur plaats buiten het voortplantingsseizoen. Afhankelijk van de soort is dit de periode september t/m februari.
 - o werkzaamheden aan de *winterbiotoop* vinden bij voorkeur plaats buiten de periode van overwintering. Afhankelijk van de soort is dit de periode april t/m september.
- Bij doorsnijding van leefgebied voor juridisch zwaarder beschermde amfibieën wordt de breedte van de werkstrook zo smal mogelijk gehouden.

PROTOCOL VISSSEN

Bij leidingaanleg door middel van een sleufloze techniek (boring, persing) wordt aantasting van leefgebied geheel voorkomen, mits er geen wateren droogvallen als gevolg van ontwatering rond bouwputten.

Andere methoden voor leidingaanleg dan een sleufloze techniek zullen leiden tot een zeer locale, tijdelijke aantasting. Bij deze uitvoering kan niet geheel worden uitgesloten dat individuen van soorten die in hogere dichtheden kunnen voorkomen, zoals kleine modderkruiper of bermpje, gedood worden. De kans hierop kan worden verkleind door bij de uitvoering zorgvuldig te werken. Hiermee wordt ook aantasting van leefgebied zoveel mogelijk beperkt. Maatregelen hiervoor zijn:

- werkstrook en dan met name het te vergraven deel ter plaatse van waterlopen in breedte beperken;
- vluchtroutes openhouden, zodat aanwezige vissen te allen tijde de werkstrook kunnen verlaten;
- voorkomen dat als gevolg van grondwateronttrekking waterlopen droogvallen;
- periode van werkzaamheden beperkt houden;
- situatie na afloop van de leidingaanleg zo goed mogelijk in oorspronkelijke staat herstellen.

